

entrevista

Tots dos van publicar una novel·la l'any 2009 i totes dues han rebut dos premis: **Contes russos**, de Francesc Serés (Saidí, 1972), el Ciutat de Barcelona i el de la Crítica Literària; **Els jugadors de whist**, de Vicenç Pagès (Figueres, 1963), el Joan Crexells i el Setè Cel de Salt. Tots dos també estan vinculats a les comarques gironines. Pagès, perquè va néixer a l'Alt Empordà i perquè viu al Baix. Serés, perquè va instal·lar-se a la Garrotxa fa vuit anys. Ens hem trobat a La Devesa de Tor, un bon local on anar a fer una copa a la nit, confortable, barroc, on cada racó té un toc especial i diferent, amb música suau i llum d'espelmes. «Molt viscontinià», en diu en Pagès. Parlem dels llibres d'ells dos i dels llibres en general, dels editors i dels premis, dels lectors i dels agents literaris, de saber escriure i de poder-ne viure.

«Escriure és com aquella imatge de l'Oest americà: el tren avança alhora que serveix per portar més rails»
(Francesc Serés)

FRANCESC
VICENÇ

XAVIER CORTADELLAS > TEXT
EDUARD PUNSET > FOTOGRAFIA

«Em sembla que hi ha dos tipus d'escriptors: els que es van despullant i els que es van vestint»
(Vicenç Pagès)

SERÉS PAGÈS

—Això de fer una entrevista a dos serà difícil.

—Vicenç Pagès: Però tu ets un transcriptor fidel o no? Vull dir: les frases que direm són tal com sortiran o podem anar una mica més per lliure?

—Us ho puc enviar, un cop ho tingui fet.

—Francesc Serés: Si vols, ens ho passes i ho acabarem d'arreglar. Jo esborraré les coses d'en Vicenç i faré més llargues les meves respostes. Fins i tot puc canviar les preguntes.

—(V. P.) I encara seria millor que ens ho inventéssim tot. «Vull fer-vos una entrevista...». «No, ja me la faig jo!».

—Comencem per les entrevistes, doncs. Són un gènere creatiu?

—(V. P.) Diuen que és l'últim gènere periodístic.

—(F. S.) No em fa res que una entrevista sigui inventada, entre altres motius perquè ¿quina és la part que no talles o que no complementes amb altres coses? A *La matèria primera*, vaig haver de fer un munt d'entrevistes i després sempre havia de donar forma als relats. Pensar que pots escriure sense modificar la realitat és una il·lusió.

—(V. P.) Hi ha gent que no grava, ni pren notes. S'asseu, mira, escolta i així captura l'esperit de l'entrevista. Quan no es pot captar el to amb què es diuen les coses, per exemple, dir que s'és fidel és dir una mentida.

—A les vostres novel·les, en tot cas, feu una barreja entre ficció i realitat.

—(V. P.) Però això passa a quasi totes les novel·les, llevat de casos com les de Tolkien!

—(F. S.) Em sembla que en-

tenc el que volies dir: a un novel·lista americà se li perdona tot perquè se suposa que a Amèrica tot és possible; en canvi, nosaltres hem triat novel·lar una realitat molt propera...

—(V. P.) O no! Perquè tu parles de Rússia, als *Contes russos*!

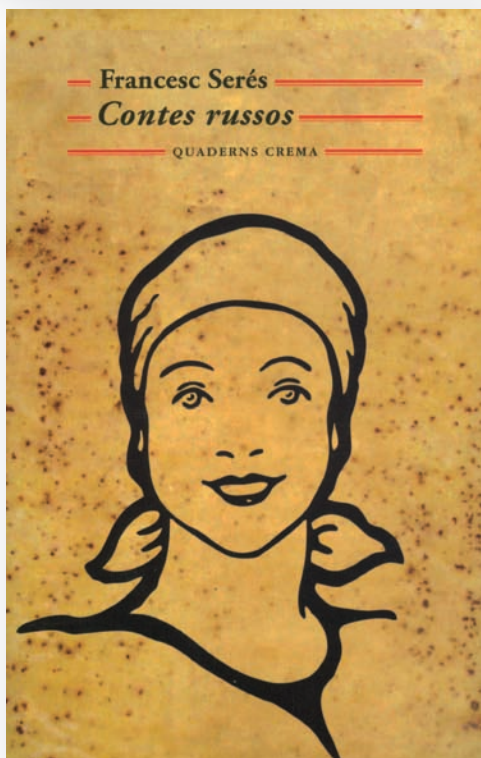
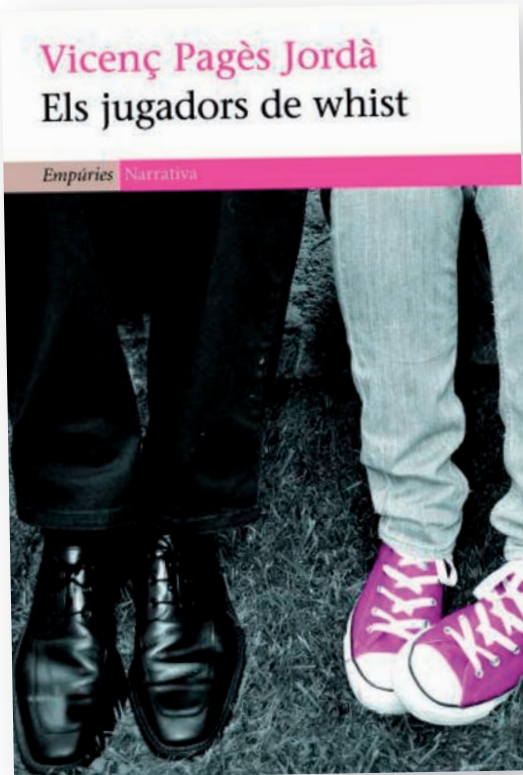
—(F. S.) És l'únic cas. Tu has novel·lat Figueres; jo, diferents llocs de Catalunya.

—Vicenç, quan vas publicar *Els jugadors de whist* vas dir: «Si algú gosa preguntar-me si he escrit una obra autobiogràfica li escopiré a la cara».

—(V. P.) Va ser un atac preventiu. Però, encara que visqui també a Figueres, l'Àngel Mauri de *La felicitat no és completa* és molt diferent d'en Jordi Recasens d'*Els jugadors de whist*. Són autobiogràfics? Home! Per començar, un d'ells es mor. Ara, el que és molt difícil és inventar-t'ho tot. A més, si jo em limités a explicar la meua vida, seria molt avorrit, no tindria cap gràcia. A les novel·les, hi ha un seguit de coincidències, d'atzars, de justícia poètica que a la vida no hi són.

—Però hi has fet aparèixer també personatges reals: l'Alexandre Deulofeu a *El món d'Horaci*, per exemple. I tu, Francesc, presentes els *Contes russos* com una antologia escrita per cinc autors diferents.

—(F. S.) Jo el que volia era veure si alguns dels arguments i dels fets que apareixen a contes que m'agraden molt, contes com *El nas*, de Gogol, eren susceptibles de ser vistos avui dia amb plena normalitat, si es podien traslladar al nostre món. Volia saber quina part de veritat literària o de vigència tenen. Per exemple, ¿avui el món dels funcionaris és com el que apareix en aquell conte de Gogol? Potser no, però si ens situéssim en els anys cinquanta, no seria tan diferent. Vaig treballar una temporada al Departament de Treball. En algunes parts, l'arxiu era comparable a un arxiu estalinista: pols, carpetes que hi pengen, gent malcarada... Però, a partir d'aquí, en la ficció les regles són que no hi ha regles.

«Una novel·la, una obra, pot sorgir d'un somni, de l'autobiografia, de la imaginació... d'on vulguis, però el que importa és l'arribada» (V. P.)

—(V. P.) I al final el que interessa no és el punt de partida, sinó el d'arribada. Una novel·la, una obra, pot sorgir d'un somni, de l'autobiografia, de la imaginació... d'on vulguis, però el que importa és l'arribada. Quan algú em diu «Jo parteixo de la realitat», jo els dic que el que m'interessa és saber què en fan, no d'on surten. Alguns cops veig llibres que em sembla que són només un bon punt de partida. «Ara podria començar la novel·la», dic.

—(F. S.) És el que em passa amb molts llibres sobre l'Holocaust. Hi ha molts escriptors que pensen que agafant aquest tema ja tenen la novel·la feta, però els llibres no es fan sols, no n'hi ha prou que siguin molt realistes.

—(V. P.) Si mires *El pianista* o *El nen del pijama de ratlles*, si llegeixes Primo Levi o Imre Kertész, sembla que tots parlin de coses diferents encara que tots parteixen de l'Holocaust. Fa uns mesos, vaig començar a llegir *El xal*. Tothom me'n parlava molt bé. Comença amb una mare que se li mor una nena en un camp d'extermini. El llibre se'n va anar al contenidor directament. No es pot començar amb tota l'artilleria de cop, estil Polanski.

—No t'agrada Polanski?

—(V. P.) *El pianista* em va desagradar molt. Això que després d'estar malvivent i malmenjant durant anys s'assegui al piano i toqui com si hagués assajat deu hores cada dia...!

—(F. S.) Hi ha persones que estan molt distanciades d'aquest patiment...

—No és el cas de Polanski.

—(F. S.) No, és clar. El que vull dir és que hi ha temes que són molt difícils de tractar sense haver passat per determinades experiències, a través de figures interposades. És el que diu en Vicenç; si no, la realitat seria una moma. Un bon argument és només un punt de partida.

—Fa una estona, has dit que la regla és que no hi ha regles. A *Sis propostes per al pròxim mil·lenni*, Italo Calvino...

—(F. S.) Per a mi no és un llibre fonamental. Si aquestes propostes han de ser regles, no m'interessen. Qui

«Al final, estimes els que t'estimen; participaré de la vida barcelonina en la mesura que Barcelona em retorni l'esforç que això suposa» (F. S.)

et diu que en els propers cent anys no regiran els sis antònims d'aquestes regles? La lleugeresa, la rapidesa, l'exactitud... estan molt bé en alguns moments, però no sempre. Cada projecte reclama una coherència nova i, per tant, unes bases de partida i un desenvolupament i unes lleis pròpies; diferents de les anteriors, encara que potser no completament. Quan vaig acabar la trilogia *De fems i de marbres*, vaig provar d'allunyar-me'n tant com vaig poder. Si no, sentia que em repetiria massa. Potser ho faré igualment però, com a mínim, he de mirar de canviar de lloc.

—**Deixar el món de Saidí?**

—(F. S.) Bé, no és només Saidí, és una construcció: el Segrià, la Franja, els Monegres...

—**En canvi tu, Vicenç, a *Els jugadors de whist* tornes a Figueres.**

—(V. P.) Em sembla que hi ha dos tipus d'escriptors: els que es van despullant i els que es van vestint, n'hi ha que comencen explicant la seva vida sense cap filtre i que es van tapant a mesura que van publicant, i n'hi ha que comencen molt tapadets i acaben fent com un *striptease*. Em sembla que, per una qüestió de pudor, jo vaig començar molt tapadet...

—**No passa ben bé del tot a *El món d'Horaci*.**

—(V. P.) Sí, però no és pas el meu primer llibre. Potser sempre he tingut una mica les dues tendències, però amb els anys he anat tocant cada vegada temes més íntims, sense fer autobiografia, que em sembla una obscenitat. A *En companyia de l'altre*, per exemple, tracto el tema del doble, que està molt allunyat de la meua experiència. He hagut d'aprendre a escriure per poder acostar-me a Figueres, per poder acabar parlant de coses més personals, però aquests llibres són també els més artificiosos, perquè em sembla que és l'única manera de poder explicar coses properes sense ser indecorós.

—**Tu, Francesc, sembla que hagin seguit el camí contrari.**

—(V. P.) Sí. A *Contes russos*, ell busca la universalitat de l'experiència. Ens diu que allò que passa a una persona a Rússia pot passar-li també aquí.

—(F. S.) És veritat que a la trilogia vaig començar parlant de coses que tenia molt més a prop que no en Vicenç. Per a mi, allà hi és tot, és el meu punt de partida. Però, és clar, no s'acaba tot allà: vas creixent, vas vivint, vas coneixent gent i coses noves. Al final, això de vestir-se pot ser també una experiència de creixement i d'aprofundiment. Jo insisteixo: no hi ha regles. Com es va construir una obra? Es va creixent; fer una obra és un projecte que no s'acaba, només pots anar avançant. És aquella imatge de l'Oest americà: el tren anava avançant a mesura que el mateix tren servia per portar més rails i més travesses. D'on trec les travesses i els rails? De mi mateix, a mesura que vaig creixent.

—(V. P.) Hi ha una imatge molt maca de Phileas Fogg. Va en un vaixell i,

com que no té llenya, va cremant el mateix vaixell per anar tirant. Escriure és anar cremant tot el que tens per poder avançar. Però jo parlava de despullar-se o de vestir-se des d'un punt de vista artístic. Quan dic vestir-se, vull dir ser conscient del que et poses. I despullar-se no és despullar-se per anar al llit, com aquell pobre home que surt a *El carrer estret*: és crear un ambient, com feia Christa Leem.

—**Tots dos heu rebut premis importants pel vostre darrer llibre, així que sembla que heu aconseguit arribar a algun lloc.**

—(V. P.) El president Montilla em va enviar una carta de felicitació. Em deia que sóc un referent de la literatura catalana contemporània. Vaig dir a la meua filla: «A partir d'ara, no em diguis *papa*, digue'm *referent*». T'ho has d'agafar com si li passés a un altre. Jo el que he aconseguit és el que he escrit; puc estar-ne més content o més descontent, però els premis només són importants

quan comences i necessites algun estímul perquè encara no saps cap on aniràs. Després, ja està. A hores d'ara, no em faré director de cine!

—(F. S.) És que, quan diuen que estàs consolidat, penses: «Respecte a què?». Ningú no pot saber què en quedarà, dels seus llibres. D'altra banda, també la recepció dels llibres canvia amb el temps. Només podem creure en el que fem; en el fons, els escriptors no tenim res més. Es pot tenir sort i pot resultar que el signe del temps t'acompanya, fins i tot pot semblar que hi pots fer alguna aportació, però res més.

—(V. P.) A mi em sembla que un escriptor ha d'estar orgullós del que fa, però no ha de ser vanitos. Hi ha una cosa molt repugnant que és la falsa modèstia, dir «M'ha sortit de casualitat»...

—**Però això és també una qüestió de caràcter, de timidesa, fins i tot una manera de distanciar-se!**

—(V. P.) D'acord. Però el que no pots dir és «Mira, m'ha sortit així», tal com els ases fan els pets, que deia Pla. S'ha de ser ambiciós.

—(F. S.) I cap premi no canvia ni una línia del text. El llibre és com és.

—(V. P.) Ara bé, cada llibre és un cas diferent. Vaig escriure la *Carta a la reina d'Anglaterra* en un estiu. És un llibre que ha anat fent, tot li ha anat bé, és com aquell que neix estrellat i que totes li ponen. Amb *El món d'Horaci*, en canvi, m'hi vaig estar cinc anys. No s'ha reeditat mai, no ha tingut cap premi, però n'estic orgullós, la meua visió sobre aquest llibre no ha canviat. Arriba un moment que dius: «Jo ja tinc el meu combustible i vaig fent, independentment dels premis o del ressò als diaris».

—(F. S.) I això encara que el projecte que es tingui encaixi difícilment en algun lloc. Jo ara mateix estic treballant en un llibre sobre els negres que treballen a Alcarràs. Fins i tot el meu editor em va dir: «Vols dir que cal? Qui ho llegirà?».

—**Els d'Alcarràs!**

—(F. S.) No hi ha llibreries! A Alcarràs no deuen comprar llibres. Però jo sé que per a mi això té sentit, és un bocí de realitat que em sembla absolutament ric; no em preguntis amb qui podré compartir-ho. A *La matèria primera* vaig presentar de manera molt crua el món del treball. Era l'any 2005, i semblava que tothom lligava els gossos amb llonganisses. Però em va semblar que havia d'escriure això, em va semblar que era coherent. Gràcies a *La matèria primera*, al meu vaixell o a la meua locomotora, com vulguis, van entrar-hi idees per fer molts altres llibres.

—(V. P.) L'avantatge de no poder viure d'escriure, de no poder-se professionalitzar escrivint, és que tens més llibertat, que no t'has de mirar el mercat.

—**Però si poguéssiu...!**

—(V. P.) D'acord, d'acord. Ja t'entenc. He anat generant aquest discurs amb el temps. Si hagués tingut més vendes, potser n'hauria generat un altre.

—(F. S.) Això en castellà es diu «A la fuerza ahorcan».

—(V. P.) Però si aconsegueixes guanyar-te la vida amb una altra cosa, l'evolució que fas serà sempre coherent perquè serà sempre la teua, sense dependre d'elements externs.

—**Tothom en té.**

—(V. P.) Ja ho sé, però a mi cap editor no m'ha dit mai què he de fer. Bé, sí: una vegada un em va dir que fes un llibre sobre els càtars. «No, gràcies», vaig contestar. Hi hauria estat dos anys i no m'ho hauria passat bé. Ja fa temps que veig la literatura com un jardí, com una cosa íntima, privada. Si vols, hi plantes petúnies; si vols, clavells. I ho fas perquè t'agrada. I si algú em dona diners, doncs moltes gràcies.

—(F. S.) Pensa que al final els errors són l'única cosa que t'acompanya. Però està molt bé que sigui així, perquè no es pot ser tributari dels encerts dels altres. Vaig fer belles arts, i tenia un professor que deia: «El bon quadre és aquell que té una cosa nova i que n'ensenya una altra de nova». I

«Només podem creure en el que fem; en el fons, els escriptors no tenim res més» (F. S.)

és així. Escrivint, et continues alimentant, continues aprenent. Escrivint sobre els negres que treballen a Alcarràs, he recuperat una cosa que ja tenia, quan anava sol a setze anys entre les línies de presseguers fins a un campament de negres que havien vingut a fer la collita. Anar a un polígon industrial, parlar amb un paleta... m'és molt enriquidor perquè és un món possible. Parlaves de la realitat. Doncs bé, no te'n pots allunyar, de la realitat. Però acostar-s'hi pot ser molt dur i, a la vegada, molt profitós.

—(V. P.) Ara, en cinema, els documentals estan molt de moda. Heu vist *En construcció*? Per a mi allò és la realitat, és a dir, no té cap gràcia. Per a mi això no és art.

—**Trencaré una regla de l'entrevista: a mi tampoc no em va agradar *El cielo gira*.**

—(F. S.) Era horrosa. Jo vaig rebre una castanya per criticarla. Em va semblar una paròdia *new age*, vista per algú que té la necessitat peremptòria de fer un documental. Ja sé que la directora va néixer en aquell poble de Sòria quasi sense habitants, però vaig pensar: «Ostres, com els tracta! Sembla que aquesta noia no hagi estat mai a cap poble!». En canvi, hi ha coses absolutament absurdes que són obres mestres: *Ningú no és perfecte*, per exemple.

—**Tots dos viviu lluny de Barcelona.**

—(F. S.) El fet d'estar lluny de cenacles i de capelletes et descontamina molt, ajuda molt a poder anar fent el teu projecte. Jo visc al Sallent, i no vull que sigui una torre d'ivori de l'artista romàntic, però jo no tinc temps per perdre en algunes coses. Al final, estimes els que t'estimen; participaré de la vida barcelonina en la mesura que Barcelona em retorni l'esforç que això suposa. A més, personalment, em sento molt millor a comarques.

—(V. P.) A mi em va molt bé anar a Barcelona regularment. M'equilibra molt, però no podria viure-hi sempre. Tampoc no podria estar quinze dies seguits al Sallent. Jo el que veig és que no és tan important on vius, sinó on has crescut. És interessant haver nascut fora de Barcelona perquè et dona una infantesa diferent i una llengua més rica. I penso en el xava, no en el parlar barceloní, que respecto molt.

—(F. S.) Tinc 37 anys. La meitat de la meua vida l'he passada a Saidí. La resta l'he repartida entre Barcelona, Centelles, la Garriga, Olot, el Sallent... El contrast entre comarques és molt gran, i arribar a un poble que no és el meu em fascina. Barcelona, en canvi, em resulta monòtona, i això que hi he estat vivint a vuit barris diferents. M'interessen molt els desplaçaments. De fet, és un dels arguments de la meua obra. Entrar i sortir de Barcelona m'ajuda molt, però a dins de Barcelona he de trobar ambients que siguin molt concrets perquè, si no, no em funcionen.

—**És on hi ha els editors més importants.**

—(F. S.) La meua relació amb els editors és bona, no he tingut mai cap problema perquè m'editessin, però també és veritat que no he demanat mai xifres astronòmiques.

—**Són acurats amb els llibres?**

—(F. S.) Sempre hi ha coses, però qui no vulgui tenir aquests problemes que no editi.

—(V. P.) Jo no em puc queixar. Els escriptors es divideixen en dos tipus: els

«No es pot començar amb tota l'artilleria de cop, estil Polanski» (V. P.)

que publiquen i els que no. Quan es va morir en Quim Soler van dir que tenia deu o dotze llibres al calaix. Doncs bé, jo no en tinc cap. Em considero afortunat, és clar.

—Però sí que deus tenir llibres que has deixat a mig fer!

—(V. P.) No: hi ha contes, històries, però no tinc cap llibre inèdit.

—(F. S.) Jo tampoc. Jo ho esborro tot.

—(V. P.) Jo ho guardo tot.

—Tornem als editors. Avui, no n'hi ha cap que sigui tan intervencionista com Joan Sales.

—(V. P.) Els que jo he tingut ho han estat poc, m'han respectat molt.

—(F. S.) Vaig portar aquell llibre d'Alcarràs a en Jaume Vallcorba-Plana. «Mira-t'ho perquè no n'estic segur», li vaig dir. Era el primer cop que li deia una cosa així. Pràcticament tot el que m'ha dit coincideix amb els dubtes que ja tenia. Però a mi m'agrada que els editors intervinguin! Què més voldria jo que tenir tres-cents lectors que em diguessin què falla del meu llibre abans d'editar-lo!...

—Millor que tenir-los després!

—(F. S.) Ja m'entens, no? Jo voldria ser molt més llegit del que sóc; no m'he queixat mai pel fet que algú vengui llibres. Ara he fet una obra de teatre, i t'asseguro que la meva preocupació

principal és que el teatre s'empleni. El que passa és que no hi ha cap fórmula. Però jo el que sé és que, si hi ha algú que fa trenta o quaranta anys que publica llibres, sap algunes coses molt millor que jo.

—I són prou professionals, els editors?

—(V. P.) Abans de publicar-lo, vaig passar *Els jugadors de whist* a deu persones. Dues eren editors, i són els que em van dir menys coses. Però, al final, torno a la llibertat que deia que tenim. Ets tu mateix el qui ha d'acabar decidint. Ara que se n'ha parlat tant, jo tinc enveja de Raymond Carver! El seu editor li va retallar el quaran-

«**Pensa que al final els errors són l'única cosa que t'acompanya**» (F. S.)

ta per cent del que havia escrit. A mi cap editor no m'ha retallat mai tant. Però també hem de tenir en compte que avui gran part de les funcions que feien els editors són feina dels agents literaris. Hi ha editors que s'han convertit en una mena de funcionaris que han de publicar un determinat nombre de llibres cada mes.

—En teniu, d'agent?

—(F. S.) Jo no. Tinc la sensació que són un filtre més, que m'hauria d'entendre amb una persona més. O potser no. Vés a saber.

—(V. P.) He publicat deu llibres. Vaig començar a tenir agent quan vaig editar *De Robinson Crusoe a Peter Pan*, el novè, i em va molt bé. Vaig guanyar el premi Sant Joan amb *La felicitat no és completa*. Quan guanyes aquest premi, les bases diuen que es tradueix automàticament al castellà. És fatal. *Automàticament* vol dir que no van fer res: ni una presentació, ni una roda de premsa... En canvi, amb

el *Robinson* va anar millor, gràcies al fet que tenia agent. Amb *Els jugadors de whist* estic més esperançat. La traducció castellana ha sortit aquest octubre. L'ha feta Flàvia Company; la vaig proposar jo mateix. Si no et tradueixes tu, guanyes temps. Després, quan veus el que ha fet, t'hi capfiques, però només una setmana.

—(F. S.) A mi em van traduir de seguida al castellà la trilogia *De fems i de marbres*. També *La força de la gravetat* i *La matèria primera*. Ara estic traduint *Contes russos*.

—Tu mateix?

—(F. S.) Ho he volgut fer jo. Hi dediques molt més temps, és veritat, però és responsabilitat teva. A més m'ha servit per veure que, si volgués, podria escriure en castellà. També el traduiran al francès i a l'italià.

—Té sortida, un llibre en català traduït al castellà?

—(F. S.) Si et digués que sí, t'enganyaria.

—(V. P.) És com el cava. Si poden triar entre un cava fet a Catalunya o fet a la Rioja, què trien? Doncs amb els llibres és igual. Si en un hi posa *Francesc Serés* i a l'altre *Francisco*, ja em diràs què trien.

—I és just, el que paguen per un llibre?

—(V. P.) Els editors ens han estat enganyant durant molt de temps. Jo sempre m'he fixat en dues coses: els cotxes dels editors i els dinars amb els editors. Fa anys, vaig anar a dinar amb alguns d'ells i el dinar va costar la meitat del que em pagaven per un llibre.

—(F. S.) Però això s'ha acabat. La crisi farà que moltes editorials se situïn. El sistema de premis és escandalós. Com que hi ha editorials que estan arruïnades, els premis s'han convertit en una manera encoberta d'avançar pagaments. Els mateixos editors t'ho diuen.

Xavier Cortadellas
és professor i escriptor.

«Ja fa temps que veig la literatura com un jardí, com una cosa íntima, privada» (V. P.)